

INLEDNING

Den 1 oktober 1988 avgår Alex Bolckmans efter en drygt trettioårig akademisk karriär som professor i nordiska språk och litteratur vid universitetet i Gent.

Redaktionen för *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, som Alex Bolckmans har varit med om att starta, ville inte låta denna dag passera obemärkt. Med detta dubbelnummer av tidskriften vill vi hedra honom med en informell festskrift.

Den ursprungliga tanken var att sammanställa ett specialnummer, som eventuellt kunde få bli något omfångsrikare än vanligt. Redaktionen blev emellertid glatt överraskad av de många och entusiastiska reaktionerna. Resultatet har blivit en 'bok' på mer än 250 sidor. Så gott som alla medarbetarna vid de nordiska institutionerna i det nederländska språkområdet har bidragit till denna volym och framför därigenom sin hyllning till Bolckmans. Samlingen kan följaktigen betraktas som representativ för den pågående forskningen vid våra institutioner. De starkt skiftande ämnena speglar den mångsidighet och dynamik men också den oundvikliga tematiska eklekticism som kännetecknar ett litet ämnesområde som skandinavistiken i det nederländska språkområdet. Samtidigt speglar mångfalden spännvidden i Bolckmans egen forskning.

Det är Alex Bolckmans stora förtjänst att han har byggt ut den nordiska avdelningen vid Gents universitet till en självständig institution med ett välförsett bibliotek, där svenska undervisas som huvudämne och norska, danska, svenska och fornisländska som tillvalsämnen. Gents universitet är därmed det enda i Belgien som har en utbyggd nordisk institution.

Sedan 1971 då huvudämneslinjen startades, har mer än 100 huvudämnesstudenter utexaminerats i svenska. Flera hundra studenter har följt en tillvalskurs och tillägnat sig baskunskaper i ett nordiskt språk. Som lärare i skandinavistik har Alex Bolckmans alltid varit högt värderad.

Även som handledare har han varit mycket uppskattad. Fem unga forskare har han handledt fram till disputation på ett nordiskt ämne. Han har dessutom flera gånger framträtt som opponent både utom och inom sin egen fakultet.

Alex Bolckmans har varit aktiv även på den internationella scenen. Han har ofta gästföreläst vid nordiska institutioner i Skandinavien, Nederländerna, Tyskland, Frankrike och Polen. Han har varit styrelsemedlem i International Association for Scandinavian Studies. År 1976 organiserade han den 11:e IASS-konferensen, som ägde rum i Gent.

Alex Bolckmans har lämnat ett värdefullt bidrag till vårt forskningsområde. Lejonparten av hans publikationer - en fullständig bibliografi publiceras i den festskrift sammanställd av hans egna skrifter, som också utkommer idag - behandlar den norska litteraturen, där hans Hamsunstudier intar en särställning. Därutöver finns det också många bidrag som behandlar den svenska och den danska litteraturen. Bolckmans publikationer spänner över de olika litterära genrerna. Hans intresse gäller främst den episka litteraturen, men även lyriken och i synnerhet dramatiken är välrepresenterade i hans bibliografi.

Förutom i skandinavistik undervisade Bolckmans också under många år i allmän litteraturvetenskap vid universitetet i Gent. Många av hans skrifter vittnar om detta hans dubbla kärleksförhållande. Hans senaste arbete, ett översiktsverk över den skandinaviska litteraturhistorien skrivet på nederländska, framstår som en syntes mellan dessa båda ämnesområden.

Alex Bolckmans har inte bara sysslat med litteraturforskning avsedd för ett vetenskapligt forum, utan han har också vinnlagt sig om att introducera och sprida den skandinaviska litteraturen och kulturen i bredare kretsar i Flandern. Dessutom har han bidragit till introducerandet av nederländsk, i synnerhet flamländsk, litteratur i Skandinavien, bl.a. genom att publicera översiktsartiklar om den nederländska litteraturen i skandinaviska tidskrifter. Han har alltid varit mycket medveten om den särskilda roll som tillkommer litteraturen från mindre språkområden. Via publikationer, föreläsningar och bidrag till radioprogram har han stimulerat den kulturella samfärdseln mellan våra respektive språkområden.

Bidragen i denna volym, som är skrivna på svenska, norska, danska eller nederländska, har sammanförts under tre rubriker:

1. Litteraturvetenskap
2. Medeltidsforskning
3. Språkvetenskap

Nedan följer en kortfattad presentation av de olika bidragen i stället för den sammanfattning som vanligen åtföljer artiklarna i tidskriften.

De litterära bidragen uppvisar ett brett spektrum både i tid och rum.

Petter Aaslestad riktar sökarljuset på Jonas Lies roman *Naar Sol gaar ned*. Med utgångspunkt i Bulls och Bjørnsons kritik angående handlingens trovärdighet, skiljer Aaslestad mellan etisk och logisk sannolikhet. Han sätter denna skillnad i samband med begreppsparen "vraisemblance" och "vérité" hos Genette. Den etiska sannolikheten i ett litterärt verk betingas av textexterna, ideologiska kriterier och hänförs till kongruensen med den gängse världsbilden hos läsarna. Den logiska sannolikheten betingas av textimmanenta kriterier och har att göra med diskursens narratologiska följdriktighet. Handlingen i den analyserade romanen strider mot gängse normer och Aaslestad belyser i sin artikel vilka narratologiska medel och grepp Lie använder för att göra den kontroversiella intrigen trovärdig och acceptabel för läsaren.

Petra Broomans, Janke Klok och Henk van der Liet presenterar i sin artikel en metodisk modell för innehållsanalys av litteraturhistoriska verk. Deras undersökning syftar till att kartlägga behandlingen av kvinnliga författare i skandinavisk litteraturhistorieskrivning. De utgår ifrån hypotesen att kvinnliga och manliga författare behandlas olika. Artikelförfattarna påpekar att de litteraturhistoriska handböckerna utgör ett viktigt led i den litterära kanonisationsprocessen. Trots detta är de föga utforskade på metaplanet.

Victor Claes artikel "Holger Drachman och Flandern" är ett prov på komparatistisk litteraturkritik. Den tolkning av Drachmans reseberättelse "Ostende-Brügge" som den västflamländska prästen och diktaren Arthur Coussens gav i en uppsats från 1912, sätts av Claes in i dess historiska kontext.

Tom Eide anknyter till ett av Bolckmans tidiga intressen: folksagan. Artikeln är ägnad åt Asbjørnsen och Moes version av "Jomfruen på glassberget". Först behandlas berättelsens struktur, dess ursprung, spridning och olika varianter, sedan dess motiv och budskap. I sin analys utgår Eide från Kleins och Fairbairns objektrelationsteori. Han betraktar sagan som en symbolisk uttrycksform, där konfrontationen mellan representanter för inre objekt och jaget gestaltas.

Annelies van Hees behandlar i fågelperspektiv den danska författaren Kirsten Thorups verk från och med hennes debutbok *I dagens anledning* till romanen *Himmel og Helvede*. Det centrala temat i Thorups författarskap är sökandet efter den egna identiteten. Thorups verk kan läsas som en odysse där författaren är på jakt efter sin egen identitet som konstnär och som människa.

Lisette Keustermans analyserar i sin artikel djurmetaforiken och -symboliken i några av Sven Delblancs romaner, i synnerhet det bildspråk som innefattar sagodjur, hybrider och monster. Förutom en redovisning av dessa bilders förekomst och innehållsliga funktion i olika romaner behandlar Keustermans även bildernas intertextuella relation inom Delblancs författarskap.

Jytte Kronigs bidrag, som utgör en del av en omfattande undersökning om den danska författaren Thit Jensens historiska romaner, omfattar en analys av romanen *Prins Nilaus af Danmark. En Sagnfortælling*. Analysen syftar till att besvara frågan i vilken utsträckning och på vilket sätt det historiska stoffet tematiseras. Med utgångspunkt i Shaws typologi av historisk fiktionslitteratur kommer Kronig fram till att det historiska stoffet i denna roman har en funktion både på det allegoriska, det mimetiska och det geografiskt-arkeologiska planet. Det historiska fungerar i romanen både som ett episkt-mimetiskt och som ett dramatiskt-estetiskt element.

Med utgångspunkt i det förnyade intresse som genren självbiografi nyligen fått inom och utanför Norden och det växande intresset för denna genre på den internationella litteraturvetenskapliga scenen, ägnar *Henk van der Liet* några metodologiska betraktelser åt självbiografins genretypologi. Han försöker avgränsa genren och ägnar främst uppmärksamhet åt motsättningsförhållandet mellan fiktion och fakta vid tillkomsten av självbiografiska verk, deras psykologiska betydelse för författaren samt deras sociala funktion för läsaren. Slutligen kommer han in på interaktionen mellan skrivprocess och det beskrivna, som ibland ger anledning till en metakommunikativ textnivå. Författaren illustrerar sina hypoteser med ett antal exempel från den skandinaviska litteraturen.

Amy van Marken studerar Maurits Hansens novell "Laminlamme". Hon redogör för berättelsens struktur, handlingsförloppet, berättarperspektivet, kronologin och rumsförhållandena samt personskildringen. Hennes uppmärksamhet riktar sig slutligen mot Hansens behandling av det samiska och finska stoffet och den bild av samerna som förmedlas i novellen. Van Marken redogör även för de historiska källor och dokument som Hansen har begagnat sig av och anger på vilket sätt dessa källor skyntar fram i novellen både på det innehållsliga och det språkliga planet.

Mycket personligt är *Antonine Marquart Scholtz* bidrag, som består av tre översättningar av svensk poesi, som hon tillägnar Alex Bolckmans. Det gäller Esaias Tegnér's "Jätten Finn", Anders Österlings "Ales stenar" och Hjalmar Gullbergs "Häger på bryggan".

Ann van Overbeke kommenterar i sin artikel Eyvind Johnsons *Romanen om Olof*. Van Overbeke kallar denna utvecklingsroman för en modern "quest novel" och hänvisar till huvudpersonens sökande efter den egna identiteten som det centrala motivet. Hon berör berättarperspektiv och komposition, tids- och rumsstruktur samt romanens intrig.

Bodil Sommer behandlar i sin artikel litteraturförmedlingsprocessen och litteraturexporten. Hon illustrerar strukturerna i denna process med hjälp av några konkreta exempel på hur svensk litteratur introducerades och spreds i Frankrike under perioderna 1826-50 och 1963-86. Hon jämför förmedlingsprocessen i dess olika aspekter under de nämnda perioderna och ägnar uppmärksamhet åt bl.a. kontaktsituationen, förmedlarna (personer och/eller instanser) kanalerna och den litterära kritikens roll.

Egil Törnqvist tar upp tolkningen av Hjalmar Söderbergs roman *Doktor Glas*. Han behandlar orsakerna till mordet på pastor Gregorius, framför allt ur psykoanalytisk synpunkt. Mordet sätts i samband med Glas ödipala bindningar: Helga och Gregorius uppfattas som moders- resp. faderssubstitut. Dessa motiv, som förblir mer eller mindre dolda för huvudpersonen och som rationaliseras till ett försvar för det etiska mordet, förmedlas till läsaren på ett subtilt sätt. Romanen kan även läsas 'allegoriskt', som ett uttryck för den ideologiska kampen mellan tro och vetande, där prästen och läkaren i en omkastad konstellation uppträder som exponenter för kroppslighet resp. andlighet.

Ann Vierstraete - Alex Bolckmans senaste doktorand - bidrar med en översiktsartikel, i vilken hon kritiskt granskar den viktigaste sekundärlitteraturen om Sjöwall och Wahlöös serie *Roman om ett brott*.

Artiklarna under rubriken "*Medeltidsforskning*" omfattar tre litterära och ett filologisk bidrag.

Birte Carlé rör sig på känd terräng med sin artikel om jungfrulegender. Artikeln behandlar de fornsvenska versionerna av två jungfrulegender av frankiskt-burgundiskt ursprung: legenderna om Joleyda och om Phara. Birte Carlé redogör för de kristna jungfrurnas levnadsmöjligheter, beteendemönster och socio-religiösa position i det medeltida samhället. Handlingsförloppet i dessa legender återspeglar en konflikt, där utöver huvudfigurerna - de heliga kvinnorna - familjen, kyrkan och ibland även kungen (som representant för den världsliga makten) uppträder. Den historiska bakgrunden kastar ljus över utvecklingen av jungfruståndet som social institution och sätter belyser jungfrulegenderna som tjänande både till religiös uppbyggelse och till underhållning.

Gryt Anne Piebenga söker i sin artikel besvara frågan huruvida de norröna översättningarna och bearbetningarna av latinska legender och andra religiöst-didaktiska texter underlättat tillkomsten av skönlitteratur i Skandinavien. Denna fråga, som för övrigt går tillbaka på en hypotes av Bolckmans, besvaras med hjälp av en analys av de norröna och svenska versionerna av Teophiluslegenden.

I *Arend Quaks* artikel jämförs den yngre handskriften S av den fornsvenska översättningen av historien om "Presbyter Johannes" med en äldre version. Den stockholmska handskriften från ca 1550 är en kopia av handskriften i Uppsala och den har alltså ringa textvärde, men den är intressant genom att den ger information om språkutvecklingen under perioden mellan 1450 och 1550. Quak illustrerar detta genom att ägna uppmärksamhet åt förändringar i ortografi, i det lexikala och idiomatiska materialet samt i grammatiken.

Paula Vermeyden belyser vilken funktion berättelsen om Björn och Thurid har i Eyrbyggja-sagan. Berättelsen fungerar som ett strukturerande element både i texten och på handlingsplanet. Dels är fragmenten placerade inuti sagan på så sätt att de döljer otydligheter i kronologin, dels innehåller fragmenten en bakgrund och en motivering för konflikterna i sagan. Därutöver illustreras i berättelsen den bild av Thurid som förmedlas i sagans olika episoder.

Till den *språkvetenskapliga* avdelningen hör slutligen fyra bidrag.

Inom ramen för regerings- och bindningsteorin (GB) söker *Wim Kosmeijer* förklara skillnaderna mellan svenskan och isländskan med avseende på den inbördes placeringen av satsadverb, finita verb och infinita verb utifrån en gemensam basstruktur för båda språken. Skillnaderna i ordföljd härleds ur och förklaras av det finita verbets olika kategoriala status (V/INFL) i respektive språk. Denna tes underbyggs ytterligare med argument rörande semi pro-drop och scrambling.

I sin artikel om reklamspråk utgår *Godelieve Laureys* från reklamens paradox: reklam måste överföra ett appellerande budskap som får mottagaren att handla, samtidigt som budskapet framförs på masskommunikationens premisser. För att upplösa denna paradox används i reklamen en rad språkliga och bildmässiga medel som skapar en illusion av individualiserad kommunikation. Reklamspråkets specifika drag sätts i samband med komponenterna i kommunikationssituationen: sändare, mottagare, budskap, medium, målsättning. Med utgångspunkt i denna analys anges vilka kommunikativa funktioner som främst

aktualiseras i reklambudskap. Artikeln avslutas med en analys av två reklamtexter.

Harry Perridon behandlar uppbyggnaden av bestämningsfältet i svenskan och den inbördes placeringen av de ingående leden. Han utgår ifrån en uppsats av Loman, i vilken det diderichsenska schemat i utarbetad form tillämpas på svenskan. Perridon visar på ett antal inkonsekvenser i den av Loman föreslagna beskrivningen. Hans egen undersökning, som är korpusbaserad, leder till ett nytt topologiskt schema för nominalfrasens bestämningsfält. I detta schema hamnar obestämda och bestämda artiklar under var sin rubrik. Detta leder till en diskussion om artiklarnas kategoriala status.

Ria Vranckx artikel omfattar en översikt över litteraturen om "expressiva", dvs emotiva ord i svenskan, danskan och norskan, publicerad under det senaste decenniet. Stoffet indelas i ord på *-is*, reduplikation och gemination.

Jag vill avsluta denna inledning genom att uttala mitt tack till medredaktörerna Harry Perridon och Egil Törnqvist för det goda samarbetet. I synnerhet den förres insats har varit anseelig, eftersom han vid sidan av redigeringsarbetet har stått för den tekniska utformningen av boken. Andrew Schlüter som har tecknat Bolckmans porträtt bör inte heller förbli onämnd.

Slutligen vill jag, å redaktionens vägnar, tacka alla bidragsgivare. Det är de som har skapat boken. Må Alex Bolckmans se det som ett tecken på deras uppskattning och sympati för honom.

Godelieve Laureys

25 september 1988

SKANDINAVISTIEK IN DE NEDERLANDEN

Een bundel artikelen aangeboden aan Alex Bolckmans
bij zijn afscheid als hoogleraar Skandinavische taal- en letterkunde
aan de Rijksuniversiteit Gent

Geredigeerd door:
Godelieve Laureys
Harry Perridon
Egil Törnqvist

ISSN 0168-2148

TEN GELEIDE

Op 1 oktober 1988 neemt Alex Bolckmans na een academische loopbaan van ruim 30 jaar afscheid als hoogleraar in de Skandinavische Taal- en Letterkunde aan de Rijksuniversiteit Gent.

Dit feit wilde de redactie van het "Tijdschrift voor Skandinavistiek", waarvan A. Bolckmans mede-oprichter is, niet ongemerkt voorbij laten gaan. De redactie vatte het plan op om ter gelegenheid van zijn emeritaat een speciaal nummer van het TvS als feestbundel aan Alex Bolckmans aan te bieden.

Aanvankelijk werd gedacht aan de uitgave van een "special issue" van het Tijdschrift, dat eventueel wat dikker mocht uitvallen dan de gebruikelijke 100 bladzijden. De redactie werd echter blij verrast door de talrijke en enthousiaste reacties. Het resultaat is een boek van meer dan 260 pagina's geworden. Vrijwel alle medewerkers van de Scandinavische Instituten en Afdelingen in Nederland en Vlaanderen hebben een bijdrage geschreven voor de bundel en brengen aldus als een veelstemmig koor hulde aan Alex Bolckmans.

Deze bundel mag dan ook beschouwd worden als een staalkaart van het lopend onderzoek aan onze instituten. De diversiteit van de behandelde onderwerpen weerspiegelt de veelzijdigheid en dynamiek, maar ook het onvermijdelijke thematische eclectisme, dat een klein vakgebied als de Skandinavistiek in het Nederlandse taalgebied kenmerkt. Tegelijkertijd mogen de bijdragen over uiteenlopende onderwerpen ook een richtingwijzer vormen naar de spanwijdte en de veelzijdigheid van het onderzoek van Alex Bolckmans zelf.

Het mag de grote verdienste van Alex Bolckmans worden genoemd, dat hij erin geslaagd is het "Seminarie voor Skandinavistiek" van de Rijksuniversiteit Gent van een éénmansbedrijf in de vroege jaren '60 uit te bouwen tot een zelfstandig instituut, met een rijkgevulde bibliotheek, waar naast het Zweeds als hoofdvak, het Noors, het Deens en het Zweeds alsook het Oudnoors als keuzevak worden gedoceerd. Het instituut in Gent is de enige plaats in Vlaanderen, en zelfs in België, waar een Scandinavische taal als hoofdvakstudie

binnen de sectie van de Germaanse filologie kan worden gevolgd.

Sinds deze hoofdvakstudie voor het eerst werd ingericht in 1971, zijn ruim honderd hoofdvakstudenten Zweeds in de afgelopen 17 jaren bij hem afgestudeerd. Daarnaast hebben verschillende honderden studenten een keuzevakcur-sus bij hem gevolgd en aldus een basiskennis in het Zweeds, Deens of Noors verworven. Als docent werd hij ten volle gewaardeerd. Op zijn ietwat afstan-delijke, maar tegelijkertijd geëngageerde manier heeft Alex Bolckmans ook jonge onderzoekers aan het werk gezet. Als promotor heeft hij vijf proef-schriften begeleid. Daarnaast is hij verschillende keren als opponent bij een promotie gevraagd zowel binnen als buiten de eigen Faculteit.

Ook op de internationale scène heeft Alex Bolckmans zijn sporen verdiend. Hij werd meermaals uitgenodigd als gastdocent aan universiteiten in Skandi-navië, Nederland, Duitsland, Frankrijk en Polen. Hij is ook lid geweest van het Presidium van de International Association of Scandinavian Studies. In 1976 was hij gastheer en voorzitter van de 11e IASS-conferentie, die te Gent plaatsvond.

Alex Bolckmans heeft een waardevolle bijdrage geleverd aan het onderzoek van ons vakgebied. Het leeuwedeel van zijn publicaties - een volledige biblio-grafie staat opgenomen in een eveneens vandaag te verschijnen bundel samen-gesteld uit zijn werk - heeft betrekking op de Noorse literatuur, waarbinnen zijn Hamsunstudies natuurlijk een prominente plaats innemen. Daarnaast zijn er ook talrijke bijdragen op het gebied van de Zweedse en Deense literatuur. Zijn publicaties bestrijken de verschillende literaire genres. Zijn aandacht gaat in de eerste plaats uit naar de epische literatuur, maar ook lyriek en met name drama komen ruimschoots aan bod. Vele artikelen getuigen van de twee liefdes die Alex Bolckmans gedurende alle jaren heeft gecombineerd: de Skan-dinavistiek en de Algemene Literatuurwetenschap (vak waarvan hij titularis was buiten leerstoel). Ook zijn jongste monografie, het overzichtswerk "De Scandinavische Letterkunde", is in vele opzichten te beschouwen als een synthese van zijn werk op beide vakgebieden.

Alex Bolckmans heeft zich niet alleen toegelegd op onderzoek van de Scan-dinavische literatuur gericht op een wetenschappelijk forum van ingewijden, maar heeft zich ook ingezet voor de introductie en de verspreiding in bredere kring van de Scandinavische literatuur en cultuur in Vlaanderen. Daarnaast heeft Alex Bolckmans ook bijgedragen tot de ontsluiting van de Nederlandse, i.c. de Vlaamse literatuur in Scandinavië. Het is in dit verband vermeldens-waardig dat hij een aantal overzichtsartikelen over de Nederlandse literatuur,

waarin ook recente ontwikkelingen aan bod komen, heeft gepubliceerd in Scandinavische tijdschriften. Als overtuigd Vlaming was hij zich steeds bewust van het belang van de literatuur van kleine taalgebieden. Via publicaties, lezingen en medewerking aan radioprogramma's heeft hij talrijke keren een stimulans gegeven aan het culturele ruilverkeer tussen beide taalgebieden.

De bijdragen in deze bundel, die zowel het Zweeds, Deens als Noors en zelfs het IJslands bestrijken, zijn geordend in drie afdelingen:

1. Letterkundige studies
2. Filologische en mediaevistische studies
3. Taalkundige studies

Binnen deze afdelingen staan de artikelen alfabetische volgorde volgens auteur.

Ik zal nu in het kort een presentatie geven van de bijdragen. In tegenstelling met wat gebruikelijk is in TvS, staat er geen samenvatting na elk artikel in deze bundel.

De bijdragen op het gebied van de letterkunde vertonen een breed spectrum zowel in de tijd als in de ruimte.

Petter Aaslestad richt het zoeklicht op de roman "Naar Sol gaar ned" (1895) van Jonas Lie. Uitgaande van de kritiek van o.a. F. Bull en B. Bjørnson m.b.t. de geloofwaardigheid van de plot van deze roman maakt Aaslestad een onderscheid tussen ethische en logische waarschijnlijkheid. Hij brengt dit in verband met het begrippenpaar "vraisemblance" en "vérité" van Genette (1969). De ethische waarschijnlijkheid van een literair werk wordt bepaald door tekstexterne, ideologische criteria en heeft betrekking op de congruentie met het bij het publiek gangbare wereldbeeld. De logische waarschijnlijkheid wordt bepaald door tekstimmanente criteria en heeft te maken met de narratologische consistentie van het discours. De handeling in de onderzochte roman is in strijd met de gangbare normen en Aaslestad belicht in zijn artikel welke narratologische middelen Lie aanwendt om zijn controversiële plot overtuigend en aanvaardbaar te maken voor de lezer.

In de bijdrage van **Petra Broomans**, **Janke Klok** en **Henk van der Liet** wordt een methodisch apparaat voorgesteld met het oog op de inhoudsanalyse van literatuurgeschiedenissen. Het onderzoek richt zich op de Scandinavische literatuurgeschiedschrijving en gaat uit van de hypothese dat mannelijke en

vrouwelijke auteurs in literatuurgeschiedschrijving op assymmetrische wijze behandeld worden. Hoewel literatuurgeschiedenissen een belangrijke schakel vormen in het proces van literaire canonvorming en bestendiging, is er voorts nog weinig onderzoek aan gewijd.

De bijdrage van Victor Claes "Holger Drachman en Vlaanderen" is een proeve van comparatistische literaire kritiek. De interpretatie van Drachmans reisverhaal "Ostende-Brügge", die de Westvlaamse priester-dichter Arthur Coussens geeft in een opstel, geschreven in 1912, wordt door Claes in zijn historische context kritisch doorgelicht.

Tom Eide knoopt aan bij een vroeg belangstellingspunt van Alex Bolckmans: het volkssprookje. De bijdrage is gewijd aan het sprookje "Jomfruen på glass-berget" in de verzameling van Asbjørnsen en Moe. De auteur behandelt achtereenvolgens de structuur van het verhaal, de oorsprong en de verspreiding van het sprookje alsook de studie van de varianten en tenslotte de motieven en de boodschap van het sprookje. In zijn analyse gaat Tom Eide uit van de objectsrelatietheorie van M. Klein en R. Fairbairn, waarbij hij het sprookje beschouwt als een symbolische uitdrukingsvorm en representatie van interne conflicten en dynamische processen, waarin de confrontatie tussen representanten van interne objecten en het ik op symbolische wijze wordt geactualiseerd.

Annelies van Hees behandelt in vogelvlucht het oeuvre van de Deense auteur Kirsten Thorup en schetst de ontwikkeling van de thematiek in het werk. Vanaf het debuut "I dagens anledning" tot de roman "Himmel og Helvede" kan het werk gelezen worden als een odyssee van de auteur op zoek naar de eigen identiteit als kunstenaar en als mens.

Lisette Keustermans besteedt aandacht aan de dierenmetaforiek en -symboliek in enkele romans van Sven Delblanc, meer in het bijzonder aan de beelden waarin fabeldieren, hybriden en monsters optreden. Naast een bespreking van het voorkomen en de inhoudelijke functie van deze beelden in verschillende romans, gaat Keustermans ook in op hun intertekstuele relatie binnen het oeuvre van Delblanc.

De bijdrage van Jytte Kronig, die deel uitmaakt van haar onderzoek over de Deense auteur Thit Jensen, omvat een analyse van de roman "Prins Nilas af Danmark. En sagnfortælling" (1907), die Kronig karakteriseert als een voorloper van de historische romans van Jensen. De analyse moet een antwoord

verschaffen op de vraag in welke mate en op welke wijze de historische stof en dimensie in deze roman wordt gethematiseerd. Uitgaande van de typologie van H. Shaw (1983) m.b.t. de historische fictie komt J. Kronig tot de conclusie dat de historische stof in deze roman een functie heeft zowel op het allegorische, mimetische als op het geografische-archeologische niveau. De historische stof is als episch-mimetisch en als dramatiserend-esthetiserend element aanwezig in de roman.

Uitgaande van de recente heropbloei van het genre van de autobiografie in Scandinavië en daarbuiten en de groeiende belangstelling op de internationale literatuurwetenschappelijke scène, wijdt **Henk van der Liet** enkele methodologische beschouwingen aan de genretypologie van de autobiografie. Hij probeert te komen tot een afbakening van het genre en besteedt met name aandacht aan het probleem van de fictionaliteit en de herschepping van de feiten uit het persoonlijke verleden, de genese van autobiografische geschriften, hun sociale functie voor de lezer en hun psychologische functie voor de auteur en tenslotte aan de interactie tussen het schrijfproces en het beschrevene, die soms aanleiding geeft tot een metacommunicatief tekstniveau. De auteur illustreert zijn stellingen met een aantal voorbeelden uit de Scandinavische literatuur.

Amy van Marken bestudeert de novelle "Laminlamme" van Maurits Hansen (1837). Van Marken staat uitvoerig stil bij het vertelperspectief, de structuur van het verhaal, de opbouw van de handeling, de situering in tijd en ruimte en de schildering van de personages. Haar aandacht gaat echter vooral uit naar de manier waarop Hansen de Samische en de Finse stof in de novelle verwerkt en het beeld van de Samen dat uit het werk spreekt. Van Marken geeft hierbij ook aan van welke historische bronnen en documenten Hansen afhankelijk is en zij onderzoekt hoe hij met deze bronnen omspringt zowel m.b.t. de inhoud als m.b.t. de taal.

Een buitenbeentje vormt de bijdrage van **Antonine Marquart Scholtz**, die als een persoonlijke huldeblijk aan Alex Bolckmans, drie vertalingen van Zweedse gedichten aan hem opdraagt. Het zijn de gedichten "Jätten Finn" van Esaias Tegnér, "Ales Stenar" van Anders Österling en "Häger på bryggan" van Hjalmar Gullberg.

Ann van Overbeke maakt in haar bijdrage enkele kanttekeningen bij "Romanen om Olof" van Eyvind Johnson. Van Overbeke noemt deze ontwikkelingsroman een moderne "quest novel" en verwijst hierbij naar het centrale motief van

het zoeken naar de eigen identiteit door de hoofdpersoon. Ze besteedt achtereenvolgens aandacht aan vertelperspectief en compositie, aan chronologische en ruimtelijke structuur en aan de plot van het werk.

Egil Törnqvist staat stil bij de interpretatie van Hjalmar Söderbergs roman "Doktor Glas". Törnqvist benadert de probleemstelling van de motieven voor de moord op pastoor Gregorius vanuit psycho-analytische hoek. De motieven worden in verband gebracht met de oedipale bindingen van Glas, waarbij Helga en Gregorius resp. ervaren worden als moeder- en vadersubstituut. Deze motieven, die voor de hoofdfiguur zelf verhuuld blijven en door hem gerationaliseerd worden tot het motievencomplex van een ethische moord, worden aan de lezer op subtiële wijze kenbaar gemaakt in de tekst. Daarnaast kan de roman ook op "allegorische" wijze worden gelezen, als uitbeelding van een ideologische strijd tussen geloof en wetenschap, waarin de dominee en de arts in een chiasische opstelling als exponenten van de lichamelijke resp. de geestelijkheid optreden.

Aan de hand van voorbeelden van de introductie en de receptie van Zweedse literatuur in Frankrijk tijdens de perioden 1826-50 en 1963-86 bespreekt Bodil Sommer het proces van literatuurexport en -transfer. Ze vergelijkt dit proces in zijn verschillende aspecten tijdens de twee betrokken perioden. Ze schenkt hierbij o.a. aandacht aan de contactsituatie, de bemiddelende instanties en personen, de kanalen en de rol van de secundaire literatuur en de literaire kritiek.

Ann Vierstraete - de jongste promovenda van Alex Bolckmans - vergast hem in deze bundel op een overzichtsartikel, waarin ze de belangrijkste artikelen over Sjöwall en Wahlöös tiendelige romanserie "Roman om ett brott" kritisch bespreekt.

De bijdragen op het gebied van de Mediaevistiek omvatten drie literaire studies en één filologische.

Birte Carlé beweegt zich op het haar vertrouwde terrein van de legenden over heilige maagden. Ze presenteert en bespreekt de Zweedse versies van twee legenden van Frankisch-Bourgondische oorsprong: het verhaal van Joleya en het verhaal van Phara. Birte Carlé gaat in op de institutie van de maagdenstand en bespreekt de levensomstandigheden, het gedragspatroon en de socio-religieuze positie van de "virgines" in de middeleeuwse maatschappij. Het handelingsverloop in deze verhalen weerspiegelt een conflict, waarbij naast de

heilige vrouwen als hoofdfiguur, de familie en de Kerk als partijen betrokken zijn, en in de zijlijn ook de koning als exponent van de wereldlijke macht. Deze gegevens over de historische achtergrond werpen een licht op de ontwikkeling van het genre van de maagdenvertelling, dat niet alleen een religieuze, maar ook een literaire functie kreeg.

Gryt-Ann Piebenga probeert in haar artikel een antwoord te geven op de vraag of de Noors-IJslandse vertalingen en bewerkingen van Latijnse legenden en andere religieus-didactische teksten een aanzet vormden tot het ontstaan van de belletrise in Scandinavië in de Middeleeuwen. Deze vraag, die overigens teruggaat op een stelling van Bolckmans zelf, wordt beantwoord aan de hand van een analyse van de Noors-IJslandse en de Zweedse versies van de Teophiluslegende.

In het artikel van **Arend Quak** wordt een vergelijking gemaakt tussen het jongere handschrift S van de Oudzweedse vertaling van de geschiedenis van "Presbyter Johannes" en een oudere versie, waarvan de tekst is gecopieerd. Hoewel het Stockholmse handschrift van ca. 1550 een kopie van het handschrift in Uppsala is en dus weinig waarde voor de tekst zelf heeft, wordt erop gewezen, dat de tekst in S informatie verschaft over de taalontwikkeling in de periode tussen 1450 en 1550. De auteur illustreert dit door achtereenvolgens aandacht te besteden aan de veranderingen met betrekking tot de spelling, het lexicale en idiomatisch materiaal en de grammatica.

Paula Vermeyden gaat in haar artikel in op de functie van het verhaal van Bjorn en Thurid in de Eyrbyggja-saga. Het verhaal heeft een schakelfunctie zowel op het niveau van de tekststructuur als op het niveau van de handling. Als geen ander deelverhaal dient het verhaal van Bjorn en Thurid als structurerend element in de Eyrbyggja-saga. Enerzijds zijn de fragmenten van "Bjorn en Thurid" zó in de saga geplaatst, dat zij onduidelijkheden in de chronologie verhullen. Anderzijds schilderen ze een achtergrond en een motivering voor de conflicten in de saga. Daarnaast heeft het verhaal een belangrijke functie in de opbouw van het beeld van Thurid en daarmee ook een verbindende functie tussen de verschillende verhalen waarin Thurid een rol speelt.

Tot de taalkundige studieën horen tenslotte de volgende vier artikelen:

Wim Kosmeijer poogt in het kader van de Regeer en Bindtheorie de verschillen tussen het Zweeds en het IJslands in de onderlinge volgorde van zinsadverbia, finiete werkwoorden en niet-finiete werkwoorden te verklaren vanuit

één basistructuur voor beide talen. De woordvolgordeverschillen worden afgeleid uit en gerelateerd aan een verschil in categoriale status van het finiete werkwoord (V/INFL) in beide talen. Voor deze stelling wordt bijkomende evidentie geleverd door semiprodrop- en scrambling-feiten.

Godelieve Laureys gaat in haar bijdrage over reclametaal uit van het paradoxale feit, dat reclame de ontvanger direct en persoonlijk moet aanspreken en tot handelen aanzetten, terwijl reclame toch een vorm van massacommunicatie is. De kenmerken van reclametaal worden gerelateerd aan de premissen van de communicatiesituatie. De auteur schetst een communicatiemodel met zender, ontvanger, boodschap, medium en doel als belangrijkste componenten en bespreekt vervolgens de rol en prominentie van deze componenten in de reclamecommunicatie. Uitgaande van deze analyse toont zij aan hoe de verschillende communicatieve functies worden geactualiseerd. Het artikel wordt afgesloten met de analyse van twee reclameteksten.

In zijn bijdrage "Bestänningsfältet i svenskan" besteedt **Harry Perridon** aandacht aan de onderlinge volgorde van de determinatoren in Zweedse nominale constituenten. Hij gaat hierbij uit van een artikel van B. Loman (1956), waarin het topologische schema van P. Diderichsen wordt toegepast en nader uitgewerkt voor het Zweeds. H. Perridon wijst op een aantal inconsequenties in de door Loman voorgestelde indeling. Het onderzoek van Perridon resulteert in een nieuw topologisch schema voor de nominale constituenten, waarbij bepaalde en onbepaalde lidwoorden verschillend worden gerubriceerd. Dit geeft aanleiding tot een bespreking van de status van lidwoorden als categorieën.

Het artikel van **Ria Vranckx** omvat een overzicht en bespreking van de literatuur over expressiva in het Zweeds, Deens en Noors, gepubliceerd tijdens het jongste decennium. De auteur behandelt achtereenvolgens woorden op -is, reduplicatie en geminatie.

Aan het eind van deze inleiding wil ik graag een woord van dank richten aan de mede-redacteuren H. Perridon en E. Törnqvist voor de toegewijde wijze waarop ze aan de totstandkoming van deze bundel hebben gewerkt. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar H. Perridon, die naast het redactionele werk, ook heeft ingestaan voor de technische realisatie van het boek. Andrew Schlütter, die met zijn portrettekening een persoonlijke toets aan deze bundel wist te geven, mag ook zeker niet onvermeld verblijven.

Tot slot wil ik, namens de redactie, alle auteurs bedanken voor hun bijdrage.

Zij hebben de bundel gemaakt. Moge Alex Bolckmans er een blijk van hun
aller waardering en sympathie in zien.

Godelieve Laureys

25.09.1988